

DOI 10.52260/2304-7216.2022.4(49).5
 ЭОЖ 330.564.2
 FTAMP 06.58.30

А.М. Абишева*, магистрант
 А.А. Сапарова, Э.Ф.К., доцент м.а.
 М.А. Кулбаева, Э.Ф.К., доцент м.а.
 Г.Ж. Азретбергенова, Э.Ф.К., доцент

Қожа Ахмет Ясауи атындағы
 Халықаралық қазақ-түрік университеті,
 Түркістан қ., Қазақстан

* – негізгі автор (хат-хабарларға арналған автор)
 e-mail: abisheva.almira@gmail.com

ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫНЫҢ ТҰРМЫС ДЕҢГЕЙІ: ТАБЫСТЫҢ ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯСЫ

Халықтың өмір сүру деңгейі өркениеттің дамуымен тығыз байланысты, ол халықтың өмір сүру сапасының экономикалық жағын бағалайды және мемлекеттің экономикалық және әлеуметтік саясатының бағыттары мен басымдықтарын таңдау критерийі болып табылады. Зерттеу әлеуметтік-экономикалық категориясы болып табылатын халықтың тұрмыс деңгейін зерттеуге арналған, оны бағалау үшін қолданылатын көрсеткіштердің әртүрлі жүйелері қарастырылады. Мақалада ресми статистикалық мәліметтер негізінде халықтың өмір сүру сапасы мен деңгейіне республикалық бағалаулар жүргізілді.

Зерттеу статистикалық әдістермен, талдау әдістерімен, сонымен қатар салыстыру әдісімен жүргізілді. 2017-2021 жж. аралығындағы жылдық көрсеткіш бойынша талдау жүргізілді. Бұл мақалада адамдар арасындағы ресурстарды бөлудегі теңсіздік және осы теңсіздіктің ең сенімді көрсеткіші – Джини индексі қарастырылады. Қазақстандағы жан басына шаққандағы ақшалай табыс деңгейі бойынша бөлу көрсеткіштері талданады.

Қазақстан халқының басым бөлігінің табыс деңгейінің төмендігімен қатар ақшалай табысты бөлуде теңсіздіктің артуы байқалады. Джини коэффициентінің өсуі халықтың табыс көлемі бойынша дифференциациясының артып келе жатқанын және оларды бөлуде теңсіздіктің артқанын көрсетеді. Осылайша, зерттеу халықтың өмір сүру деңгейіне және елдегі әлеуметтік-экономикалық тұрақтылыққа олардың бөлінуінде табыстың төмендігінің, айтарлықтай саралануының және теңсіздіктің күшеюінің теріс әсерін көрсетеді.

Кілт сөздер. табыс, орташа ақшалай табыс, табыс теңсіздігі, табыс дифференциациясы, ресурстардың бөлінуі, табыс құрылымы, жалақы, халықтың тұрмыс деңгейі, Джини коэффициенті, қорлар коэффициенті.

Ключевые слова. доход, средний денежный доход, неравенство доходов, дифференциация доходов, распределение ресурсов, структура доходов, заработная плата, уровень жизни населения, коэффициент Джини, коэффициент фондов.

Keywords. income, average monetary income, income inequality, income differentiation, distribution of resources, income structure, wages, standard of living of the population, Gini coefficient, coefficient of resources.

JEL classification: E21, E24, E64, I30, J21, J31.

Кіріспе. Экономиканың инновациялық типте қалыптасуы халықтың әл-ауқатын арттыру мақсатына жету үшін халықтың өмір сүру деңгейін қарастыру мен бағалауға жаңа талаптар қояды. Осыған байланысты халықтың өмір сүру деңгейі мәселесін зерттеу ерекше өзектілікке ие. Халықтың өмір сүру деңгейін бағалаудың іргелі құрамдас бөлігі оның негізгі әлеуметтік-демографиялық топтары бойынша ақшалай кірістердің қалыптасуы мен бөлінуін талдау болып табылады [1]. Кешенді және жүйелі талдау барысында өңірлердегі және республикадағы халықтың ақшалай табыстарының тенденциялары айқындалып, проблемалары айқындалады. Кірістерді сипаттайтын негізгі көрсеткіштердің мониторингі олардың ағымдағы деңгейін бағалауға және халықтың лайықты өмір сүру деңгейін қамтамасыз ету үшін қажетті ресурстардың қажеттілігін ғылыми негіздеуге мүмкіндік береді. Адам әлеуетін дамытудың шарттары мен алғышарттары тек санымен ғана емес, сонымен бірге адамдар арасындағы ресурстардың бөліну сипатымен де анықталады.

Қасым-Жомарт Тоқаев, Қазақстан Республикасының президенті, отандық ірі бизнес өкілдерімен кездесуінде: «Ұлттық табыстың әділ бөлінуі бойынша теңгерімсіздік пен проблеманың бар екені айдан анық. Халықаралық сарапшылар Қазақстан байлығының жартысы 162 адамның ғана қолында екенін растап отыр. Осы ретте халықтың жартысының айлық табысы 50 мың теңгеден аспайды. Бұл – жылына 1300 доллардан сәл ғана асады деген сөз. Мұндай ақшамен өмір сүру мүмкін емес. Бұлай жіктелу мен теңсіздіктің қауіпті екенін айтқан болатынмын. Жағдайды дереу өзгерту керек», - деп жаңа Қазақстанның негізі болуға тиісті жаңа экономикалық саясатты қалыптастыру үшін бірлесіп жұмыс істеуге шақырды [2].

Қазақстан халқының өмір сүру деңгейін талдау үшін біз өмір сүру деңгейінің келесі маңызды әлеуметтік-экономикалық құрамдастарының бірқатарын анықтаймыз: ақшалай табыс және оның бөлінуі, жалдамалы қызметкерлер жалақысының модальдік мөлшері, халықтың ақшалай табыстарының құрылымы және т.б. Халықтың ақшалай табыстары, олардың мөлшері, құрылымы және олардың бөлінуінің саралану көрсеткіштері өмір сүру деңгейінің алғашқы белгілері болып табылады [3].

Мақала мәселесін зерттеу шеңберінде ресми статистикаға талдау жүргізілді. Жұмыс барысында халықтың өмір сүру деңгейі туралы статистикалық ақпаратты талдаудың әртүрлі әдістері қолданылды. Экономикалық процестердің тенденцияларын анықтау үшін уақыттық қатарларды талдау әдісі қолданылды. Вариациялық қатарларды зерттеу негізінде халықтың табыстары мен өмір сүру деңгейін саралау талдауы жүргізілді.

Әдебиеттік шолу. Халық табысының дифференциациясы тақырыбында шетелдік және бірқатар отандық ғалымдар зерттеулер жүргізген. Оның ішінде Лукьянова А. Л. [4] өзінің «Дифференциация заработной платы в России» мақаласындағы зерттеуіне сәйкес ТМД-ның көптеген елдерінде нақты жалақының күрт төмендеуі аясында теңсіздіктің айтарлықтай өсуін байқаған.

Pashchenko O. мен Zharikova O. [5] Украинада жыл сайын табыс дифференциациясының артып жатқандығын және бұл елдің экономикалық дамуын әлсірететіндігін «Population income differentiation under modern condition of economics development» мақаласында жазған. Зерттеу нәтижелері халық табысының көп бөлігін тұтынуға, яғни, азық-түлікке жұмсайтындығын көрсеткен.

Гиззатова А.И., Есенғалиева С.М., Казамбаева А.М. [6] зерттеуіне сәйкес Қазақстанда 2019 жылға дейінгі кезеңде номиналды және нақты өсім байқалса, 2020 жылы бұл көрсеткіштердің өсу қарқынының төмендеуі халық табысының дифференциациясының артуына, кедейлер үлесінің артуына әкелген деген тұжырым жасаған. Республика халқының азық-түліктің негізгі түрлерін орташа тұтынуының ағымдағы деңгейін ұсынылғандармен салыстыру іс жүзінде көрсеткіштерде елеулі ауытқуларды анықтап, республика тұрғындарының тамақтануында теңгерімсіздік бар екенін анықтаған.

Duisenbekova A., Daniłowska, A. [7] Шығыс Қазақстан облысының азық-түлік қауіпсіздігіне баға бере отырып, азық-түлік қауіпсіздігіне төнетін қатерлерді бірі ретінде Шығыс Қазақстан облысындағы үй шаруашылықтары табысының дифференциациясының жоғары деңгейі екенін атап өткен.

Жоғарыда аталған зерттеулер негізінде табыс дифференциациясы мәселесі жалпы ТМД елдеріне тән ортақ мәселе екеніне және барлық елдің экономикалық дамуын әлсірететіндігін, халықтың төмен сапалы азық-түлік пайдалануына әкеліп соғатындығын анықтадық. Дегенмен, аталған тақырып бойынша жүргізілген зерттеулер әлі де жеткіліксіз. Қазақстан халқының тұрмыс деңгейі, табыстың дифференциациясы аясындағы зерттеулердің маңыздылығын арттырып отыр.

Негізгі бөлім. Қазіргі уақытта табыстың төмен деңгейі және олардың шектен тыс дифференциациясы халықтың әлеуметтік-экономикалық жағдайының әлі де шешілмеген мәселелері болып отыр. Зерттелетін 2017-2021 жылдар кезеңдегі елдегі халықтың жан басына шаққандағы ақшалай табысының орташа есеппен бөлінуінің статистикалық мәліметтері көрсеткендей, белгілі бір өзгерістерге ұшыраған (кесте 1).

Халықтың атаулы ақшалай табысы – бұл халықтың ағымдағы тұтынуға, өндірістік қызметке және қорлануға бағытталған ақшалай қаражаттары. Оның шамасы есептеу әдісімен макродеңгейде анықталады және халықтың жалдамалы жұмыс пен өз бетінше жұмыспен қамтылудан түскен ақшалай табыстарын бағалауды (жалақының жасыру мен статистикалық есептілікпен қамтуға келмейтін жұмыс істейтін халықтың санына санап шығумен) және әлеуметтік трансферттердің төлемі қосылады [8]. 2017-2021 жылдар аралығында халықтың атаулы ақшалай табыстарының тек өсу тенденциясы байқалады. 2021 жылы 2017 жылмен салыстырғанда атаулы ақшалай табыстар 56%-ға артқан. Кесте 1-де халықтың атаулы ақшалай табыстары, жалдамалы қызметкерлер жалақысының модальдік мөлшері жайлы ақпарат берілген.

1-кесте

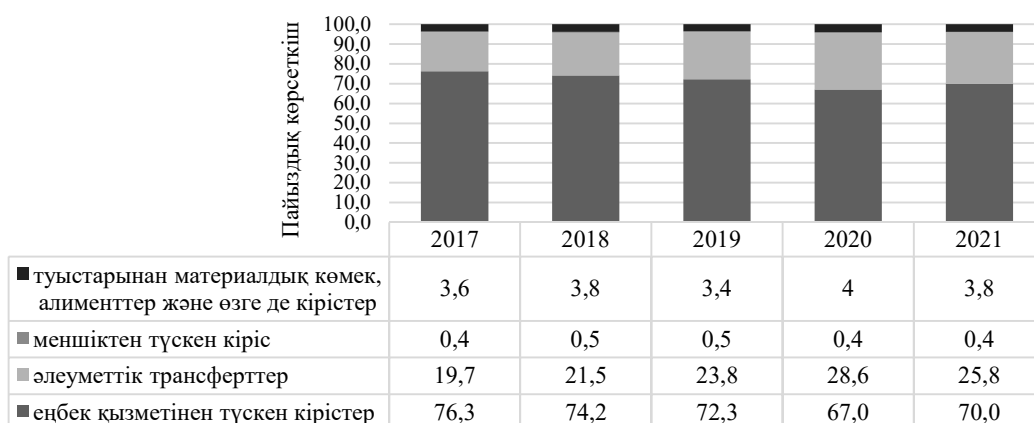
Халықтың орташа ақшалай табыс деңгейі бойынша көрсеткіштері

Көрсеткіштің аты	2017ж.	2018ж.	2019ж.	2020ж.	2021ж.
Халықтың атаулы ақшалай табыстары (бағалау), орташа алғанда бір айда халықтың жан басына шаққанда, теңге	83 710	93 135	104 282	116 126	130 616
Қазақстан Республикасының жалдамалы қызметкерлер жалақысының модальдік мөлшері	Мәлімет жоқ	80 021	58 034	169 792	173 249

Қазақстан Республикасының жалдамалы қызметкерлер жалақысының модальдік мөлшері бойынша мәлімет тек 2018-2021 жылдар үшін берілген. Модальдік жалақы – есептелген жалақы мөлшері бойынша қызметкерлер санын бөлу қатарында жиі кездесетін жалақы өлшемі. Яғни, 2018 жылы ең жиі кездесетін жалақы мөлшері 80 021 тг болса, 2019 жылы бұл көрсеткіш 58 034-тг-ге дейін төмендеп, 2020 жылы бірден 169 792 тг-ге дейін өскенін байқауға болады.

Сурет 1-де халықтың ақшалай табыстарының құрылымы көрсетілген. Халықтың ақшалай табыстары еңбек қызметінен түскен кірістер (жалдамалы жұмыстан түскен кірістер және жалдамалы емес жұмыстан түскен кірістер), әлеуметтік трансферттер (зейнетақы, жәрдемақы, АӘК және тұрғын үйлік көмек, стипендиялар), меншіктен түскен кіріс және туыстарынан материалдық көмек, алименттер және өзге де кірістерден тұрады.

Халықтың ақшалай табыстарының құрылымы

1-сурет. 2017-2021 жж. халықтың ақшалай табыстарының құрылымы

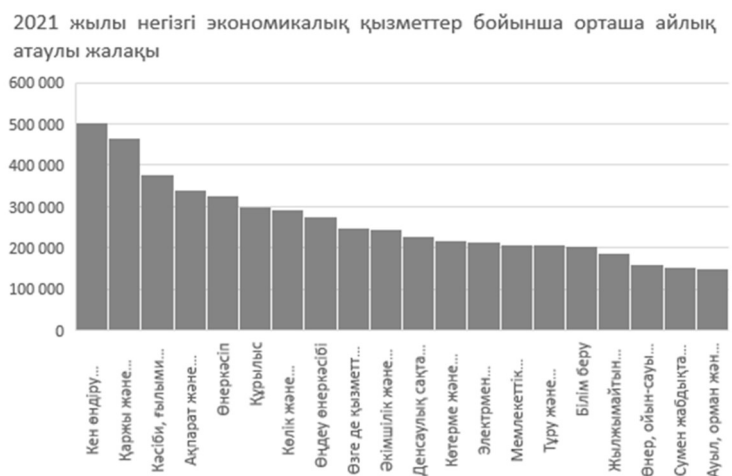
Еңбек қызметінен түскен кірістерге зерттеу кезеңінде төмендеу тенденциясы тән. Оның ішінде 2017-2018 жылдар аралығында жалдамалы жұмыстан түскен кірістер төмендеп, халықтың өз бетінше жұмыстан қамтылудан және кәсіпкерлік қызметтен түскен табысы артқан.

2019-2020 жылдары жалдамалы жұмыстан да, жалдамалы емес қызмет түрлерінен түскен кірістер де төмендеген. 2020 жылы өткен жылмен салыстырғанда еңбек қызметінен түскен кірістер бірден 5,3%-ға төмендеп, әлеуметтік трансферттер 4,8%-ға артқан, сонымен қатар туыстарынан материалдық көмек, алименттер және өзге де кірістер бірден 0,6%-ға артқан. 2021 жылы халықтың ақшалай табыстарының құрылымы өзгергенін байқауға болады. Еңбек қызметінен түскен кірістер артып, әлеуметтік трансферттер және туыстарынан материалдық көмек, алименттер және өзге де кірістер төмендеген.

Сурет 2-де 2021 жылы негізгі экономикалық қызметтер бойынша орташа айлық атаулы жалақы берілген. Зерттеу барысында 2017-2021 жылдар аралығында барлық дерлік экономикалық қызметтер бойынша жалақының қарқынды өсуін байқадық. Тек кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет саласында 2017 жылы 2016 жылмен салыстырғанда 17 %-ға күрт төмендеу байқалады, 2018-2021 жж. аралығында қайта арту тенденциясы тән.

Талданған мерзім кезеңінде ең жоғары жалақы алатын экономикалық қызмет түрлері кен өндіру өнеркәсібі және карьерлер қазу саласы мен қаржы және сақтандыру қызметі, кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет болып табылады. Жалақының ең төмен деңгейі ауыл, орман және балық шаруашылығы қызметінде және сумен жабдықтау, кәріз жүйесі, қалдықтардың жиналуын және таратылуын бақылау салаларында талданған бес жыл көлемінде сақталған. Өнер саласында да төмен жалақы байқалады, барлық экономикалық қызмет түрлері бойынша орташа айлық атаулы жалақы өскен болса, өнер саласында ғана 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда орташа айлық атаулы жалақы 1,22%-ға төмендеген. Сонымен қатар, денсаулық сақтау және білім беру салалары 2017-2020 жж.аралығында төмен жалақы байқалса, 2021 жылы экономикалық қызметтер арасындағы ең үлкен өсім көрсеткен екі сала болып отыр. 2021 жылы 2020 жылмен салыстырғанда, денсаулық сақтау саласындағы өсім 29,7%, ал білім беру саласындағы өсім 24,1% [9].

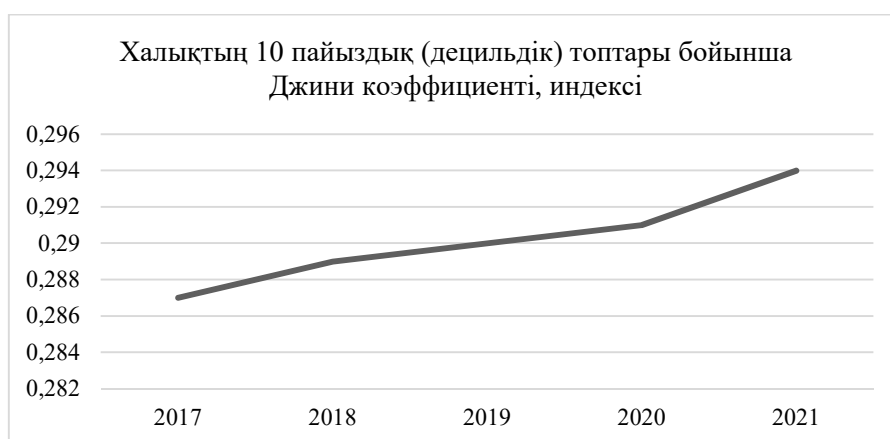
Жоғарыдағы мәліметтерге сәйкес, Қазақстанда жалақының сала аралық ішкі теңсіздігінің бар екендігін көрдік. Халықтың басым көпшілігі үшін жалдамалы қызмет тартымды болып отыр. Қазақстанда жұмыспен қамтылу статистикалық жинағының мәліметіне сәйкес, жалдамалы қызметкерлер саны 6,7 млн. адамды құрайды, яғни, халықтың 76,2%-ы. Ал өзін-өзі жұмыспен қамтығандар саны – 2,1 млн. адамды бұл халықтың 23,8% құрайды [10]. Бұл деректерден халықтың аз ғана бөлігінде аталған кірістердің шоғырланғанын анық байқауға болады.

2-сурет. 2021 жылы негізгі экономикалық қызметтер бойынша орташа айлық атаулы жалақы

Кедейлікті азайту мен кірістерді бөлуді теңестіру мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық саясатының маңызды қызметтері. Бұл қызметтің тиімділігін көрсететін индикаторлар кірістерді халықтың 20% топтары бойынша бөлу, Джини коэффициенті, қорлар коэффициенті болып табылады.

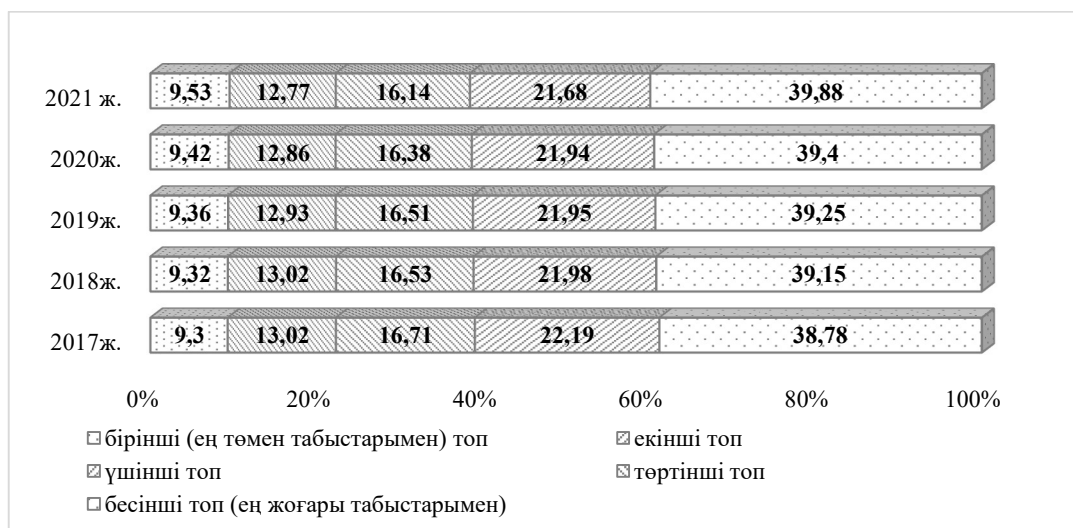
Халық табыстарын бөлудің интегралды халықаралық көрсеткіші – Джини индексі – халықтың әртүрлі топтары арасындағы ақшалай табыстардың жалпы көлемінің шоғырлануын сипаттайды. Егер кірістер біркелкі бөлінсе, онда көрсеткіш 0-ге тең болады, егер бәрі бір адамға тиесілі болса, онда - 1. Жалпы алғанда, Джини коэффициенті неғұрлым төмен болса, соғұрлым жақсы, елдегі экономикалық теңсіздік азаяды. Қазақстан халқының 10 пайыздық топтары бойынша Джини коэффициенті сурет 3-те берілген.

3-сурет. 2017-2021 жылдар аралығындағы Джини коэффициенті

Қорлар коэффициенті (табысты саралау коэффициенті) – әлеуметтік стратификация дәрежесін сипаттайды және ең жоғары табысы бар халықтың 10%-ы мен ең төменгі табысы бар халықтың 10%-ының ақшалай табыстарының орташа деңгейлерінің арақатынасы ретінде анықталады.

Ресми статистикалық деректерге сүйене отырып, кірістерді халықтың 20% топтары бойынша бөлу арқылы талдасақ, Қазақстанда ақшалай табысты бөлудегі теңсіздіктің артуы байқалады (сурет 4).

4-сурет. 2017-2021 жылдары халықтың ақшалай табыстарының жалпы көлемін бөлу көрсеткіштері

Халықтың ақшалай табыстарының жалпы көлемінің бөлінуін талдау айтарлықтай дифференциацияның болуын көрсетті. Осылайша, 2021 жылғы мәлімет бойынша халықтың барлық ақшалай кірістерінің 39,88%-дан астамы ең жоғары табысы бар халықтың бесінші тобына тиесілі. Айта кету керек, алғашқы үш топ, яғни бұл жалпы халықтың 60%-ы ақшалай табыстың 38,44%-ын ғана құрайды, ал қалған 40%-ы барлық табыстың 61,56%-ына ие.

Қазақстанда жылдан жылға Джини коэффициентінің өсімі байқалады, бұл халықтың табысы бойынша дифференциациясының күшеюін және оларды бөлудегі теңсіздіктің күшеюін көрсетеді, бұл әлеуметтік шиеленіс туғызады.

Зерттелетін кезеңдегі қорлар коэффициенті 2017 жылғы 5,9-дан 2021 жылы 6-ға дейін өсті. Қорлар коэффициенті 10-ға жеткенде, қауіпсіздіктің шекті шегі орнайды, одан тыс әлеуметтік толқулар үшін жағдайлар жасалады деп саналады.

Қорытынды. Қорытындылай келе, Қазақстан Республикасы халқының тұрмыс деңгейінің негізгі көрсеткіштерін талдау біршама өзгерістер мен өсу тенденциясын көрсеткенімен, бірқатар проблемаларды да көрсетті. Халықтың тұрмыс деңгейі халықтың жалпы әл-ауқатын сипаттайтын ажырамас көрсеткіш болып табылады. Орта есеппен жан басына шаққандағы ақшалай табыс өсіп келеді, бірақ оларды бөлуде белгілі бір теңсіздіктер бар. Қазіргі кезде халықтың ақшалай табысының негізгі көзі еңбек қызметінен түсетін табыс болып табылады.

Қазақстан халқының басым бөлігінің табыс деңгейінің төмендігімен қатар ақшалай табысты бөлуде теңсіздіктің артуы байқалады. Джини коэффициентінің өсуі халықтың табыс көлемі бойынша дифференциациясының артып келе жатқанын және оларды бөлуде теңсіздіктің артқанын көрсетеді.

Осылайша, зерттеу халықтың өмір сүру деңгейіне және елдегі әлеуметтік-экономикалық тұрақтылыққа олардың бөлінуінде табыстың төмендігінің, айтарлықтай саралануының және теңсіздіктің күшеюінің теріс әсерін көрсетеді. Халықтың өмір сүру сапасын жақсарту және қоғамның әл-ауқатының өсуі үшін ең алдымен өндіріс пен кәсіпкерлікті дамытуға негізделген мемлекеттің тиімді әлеуметтік саясаты қажет.

Қазақстан экономикасының дамуының қазіргі кезеңінде халықтың өмір сүру деңгейінің мәселелері және оны анықтайтын факторлар динамикасы, өзектілігін жоғалтпайды, керісінше, олардың маңыздылығы арта түседі. Өмір сүру деңгейін көтеру экономикалық өсудің нәтижесі ғана емес. Азаматтардың өмір сүру деңгейінің төмендеуі экономикадағы реформалар мен дағдарыс кезеңдерінде сөзсіз көрінеді, бірақ оның құлдырау тереңдігі республикалық және аймақтық деңгейде реттелетін процесс. Сондықтан, ең алдымен, адам, оның әл-ауқаты, физикалық және әлеуметтік денсаулығы орталық орын алатын өндіріс пен кәсіпкерлікті дамытуға негізделген мемлекеттің тиімді әлеуметтік саясаты қажет. Тек осы жағдайда ғана қоғамның әл-ауқатының сапалы жаңа үлгісін құруға болатын экономикалық негіз қалыптасады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Ильин А., Ильина Г. О материальном стимулировании труда в сельском хозяйстве // Человек и труд. – 2007. – № 5. – С. 52-55.
2. Президент бизнес өкілдерімен кездесті [Электронды ресурс] // Qazaqstan республикалық телерадиокорпорациясы [web-портал]. – 2022. – URL: <https://qazaqstan.tv/news/151813/>
3. Уровень жизни населения РК: рейтинги, показатели и дифференциация // Strategy2050 обзорно-аналитический портал [web-портал]. – 2022. – URL: <https://strategy2050.kz/ru/news/52056/>
4. Лукьянова А.Л. Дифференциация заработных плат в России. Журнал НЭА, (12). – 2011. – С. 124-147.
5. Pashchenko O., Zharikova O. Population income differentiation under modern condition of economics development. Bioeconomics and Agrarian Business. – 2021. – 12(1). – <https://doi.org/10.31548/bioeconomy2021.01.002>.
6. Гиззатова А.И., Есенғалиева С.М., Казамбаева А.М. Взаимосвязь располагаемого дохода и качества питания населения Республики Казахстан. Economics: the strategy and practice. – 2021. – 16(4). – С. 218-229. – <https://doi.org/10.51176/1997-9967-2021-4-218-229>.
7. Duisenbekova A., Daniłowska A. Assessment of Food Security in the East Kazakhstan Region. Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie - Problemy Rolnictwa Światowego. – 2021. – 21(3). – С. 4-13. – <https://doi.org/10.22630/prs.2021.21.3.9>.
8. Статистика бойынша әдіснамалық ережелер. Төртінші басылым, толықтырылған (қазақ тілінде). – 494 б.
9. Тұрмыс деңгейі статистикасы // Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Ұлттық статистика бюросы [web-портал]. – 2022. – URL: <https://stat.gov.kz/official/industry/64/publication>.
10. Статистикалық жинақтар // Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Ұлттық статистика бюросы [web-портал]. – 2022. – URL: <https://www.stat.gov.kz/edition/publication/collection>.

REFERENCES

1. Il'in A., Il'ina G. O material'nom stimulirovaniu truda v sel'skom hozjajstve // Chelovek i trud. – 2007. – № 5. – S. 52-55 [in Russian].
2. Prezident biznes okilderimen kezdesti // Kazakstan respublikalyk teleradiokorporasiyası [web-portal]. – 2022. – URL: <https://kazakstan.tv/news/151813/> [in Kazakh].
3. Uroven' zhizni naselenija RK: rejtingi, pokazateli i differenciacija // Strategy2050 obzorno-analiticheskij portal [web-portal]. – 2022. – URL: <https://strategy2050.kz/ru/news/52056/> [in Russian].
4. Luk'janova, A. L. Differenciacija zarabotnyh plat v Rossii. Zhurnal NJeA. – (12). – 2011. – S. 124-147 [in Russian].
5. Pashchenko O., Zharikova O. Population income differentiation under modern condition of economics development. Bioeconomics and Agrarian Business. – 2021. – 12(1). – <https://doi.org/10.31548/bioeconomy2021.01.002>.
6. Gizzatova A.I., Esengalieva S.M., Kazambaeva A.M. Vzaimosvjaz' raspolagaemogo dohoda i kachestva pitaniya naselenija Respubliki Kazahstan. Economics: the strategy and practice. – 2021. – 16(4). – S. 218-229. – <https://doi.org/10.51176/1997-9967-2021-4-218-229> [in Russian].
7. Duisenbekova A., & Daniłowska A. Assessment of Food Security in the East Kazakhstan Region. Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie - Problemy Rolnictwa Światowego. – 2021. – 21(3). – S. 4-13. – <https://doi.org/10.22630/prs.2021.21.3.9> [in Russian].
8. Statistika bojnsha adısnamalyk erezhele / Tortınshı basylım, tolyqytyrylğan /kazak tilinde / 494 b. [in Kazakh].
9. Tūrmys deñgeji statistikasy // Qazaqstan Respublikasy Strategijalyq zhosparlau zhāne reformalar agenttigi Ұлттық статистика bjurosy [web-portal]. – 2022. – URL: <https://stat.gov.kz/official/industry/64/publication> [in Kazakh].
10. Statistikalık zhinaktar // Kazakstan Respublikasy Strategijalyq zhosparlau zhane reformalar agenttigi Ұлттық статистика bjurosy [web-portal]. – 2022. – URL: <https://www.stat.gov.kz/edition/publication/collection> [in Kazakh].

Абишева А.М., Сапарова А.А., Кулбаева М.А., Азретбергенова Г.Ж.

**УРОВЕНЬ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ КАЗАХСТАНА:
ДИФФЕРЕНЦИАЦИЯ ДОХОДОВ**

Аннотация

Уровень жизни народа тесно связан с развитием цивилизации, он оценивает экономическую сторону качества жизни народа и является критерием выбора направлений и приоритетов экономической и социальной политики государства. Исследование предназначено для изучения уровня жизни населения, являющегося социально-экономической категорией, и рассмотрены различные системы показателей, используемые для его оценки. В статье на основе официальных статистических данных проведены республиканские оценки качества и уровня жизни населения.

Исследование проводилось с использованием статистических методов, аналитических методов, а также методом сравнения. 2017-2021 Мы проанализировали годовой индекс между В данной статье рассматривается неравенство в распределении ресурсов между людьми и самый надежный индикатор этого неравенства - индекс Джини. Проанализированы показатели распределения по уровню денежных доходов на душу населения в Казахстане.

Помимо низкого уровня доходов большинства населения Казахстана, наблюдается рост неравенства в распределении денежных доходов. Увеличение коэффициента Джини свидетельствует об усилении дифференциации населения по доходам и увеличении неравенства в их распределении. Таким образом, исследование показывает негативное влияние низких доходов, значительной дифференциации и усиления неравенства в их распределении на уровень жизни населения и социально-экономическую стабильность в стране.

Abisheva A., Saparova A., Kulbayeva M., Azretbergenova G.

**STANDARD OF LIVING OF THE POPULATION OF KAZAKHSTAN:
DIFFERENTIATION OF INCOME**

Annotation

The standard of living of the people is closely related to the development of civilization, it evaluates the economic side of the quality of life of the people and is a criterion for choosing the directions and priorities of the economic and social policy of the state. The study is designed to study the standard of living of the population, which is a socio-economic category, and various systems of indicators used for its assessment are considered. In the article, on the basis of official statistical data, republican assessments of the quality and level of life of the population were conducted.

The research was carried out using statistical methods, analytical methods, and also the method of comparison. 2017-2021 We analyzed the annual index between This article examines inequality in the distribution of resources between people and the most reliable indicator of this inequality - the Gini index. Indicators of distribution by the level of monetary income per capita in Kazakhstan are analyzed.

In addition to the low income level of the majority of the population of Kazakhstan, there is an increase in inequality in the distribution of monetary income. The increase in the Gini coefficient indicates the increasing differentiation of the population in terms of income and the increase in inequality in their distribution. Thus, the study shows the negative impact of low income, significant differentiation and increasing inequality in their distribution on the standard of living of the population and socio-economic stability in the country.

